

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексеева М.И. Мотивация учения студентов и удовлетворенность выбором вуза Эмоциональная регуляция учебной и трудовой деятельности. Одесса, 2000. 617 с.
2. Бакшаева Н.А. Психология мотивации студентов / Н.А. Бакшаева, А.А. Вербицкий. М.: Логос, 2013. 184 с.
3. Нюттен Ж. Мотивация, действие и перспектива будущего. М.: Смысл, 2004. 608 с.
4. Виллюнас В.К. Психологический механизм мотивации человека. М., 1990. 288 с.
5. Платонов К.К. Структура и развитие личности. М.: Наука, 1986. 254 с.
6. Психологічний словник / за ред. В.І. Войтка. К.: Вища школа, 1982. 216 с.
7. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность. СПб.: Питер, 2003. 860 с.
8. Леонтьев А.Н. Потребности, мотивы и эмоции: конспект лекций / Алексей Николаевич Леонтьев. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1971. 40 с.
9. Ковальчук І.С. Психодіагностика в роботі керівника школи. Івано-Франківськ, 2010. 68 с.
10. Эриксон Э. Детство и общество. СПб.: Ланта, 1996. 592 с.
11. Реан А.А. Социальная педагогическая психология. / А.А. Реан, Я.Л. Коломинский. СПб.: Питер, 1999. 480 с.
12. Леонтьев Д.А. Тест смысловых ориентации (СЖО). М., 1992. 16 с.
13. Леонтьев Д.А. Внутренний мир личности. Психология личности в трудах отечественных психологов. СПб.: Питер, 2000. С. 372–377.
14. Лаврова М.Г. Особливості психічного стану студентів у період невизначеної та екстремальної ситуації іспиту. Збірник наукових праць «Актуальні проблеми психології». Київ. 2011. Том 11. Вип. 4. Ч. 1. С. 380–386.

УДК 159.922

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ЧИННИКИ ТА ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ

Фриз І.В., к. психол. н.,
доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Максимець С.М., к. психол. н.,
доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології
Житомирський державний університет імені Івана Франка

У статті представлено сучасний стан проблеми відповідальності в психологічній науці. Розглянуто та узагальнено дослідження щодо сутності поняття відповідальність, розглянуто її структуру та чинники формування відповідальності. Здійснено дослідження відповідальності у молоді та представлено результати кореляційного аналізу взаємозв'язків різних показників відповідальності з особливостями особистості.

Ключові слова: відповідальність, структура відповідальності, формування відповідальності, особиста відповідальність.

В статье представлено современное состояние проблемы ответственности в психологической науке. Рассмотрены и обобщены исследования сущности понятия ответственности, рассмотрена ее структура и факторы формирования ответственности. Проведено исследование ответственности у молодых людей и представлены результаты корреляционного анализа взаимосвязей разных показателей ответственности с личностными качествами.

Ключевые слова: ответственность, структура ответственности, формирование ответственности, личная ответственность.

Fryz I.V., Maksymets S.M. RESPONSIBILITY: FACTORS AND WAYS OF FORMATION

The article presents the current state of the responsibility problem in psychological science. The research on the essence of the responsibility notion is considered and generalized; its structure and factors of responsibility formation are considered. The research of youth responsibility has been carried out and the results of the correlation study of interrelationships between different indicators of responsibility with personal qualities are presented.

Key words: responsibility, responsibility structure, responsibility formation, personal responsibility.

Постановка проблеми. Відповідальність особистості є однією з складних та малодосліджених проблем в сучасній психології (Г.О. Балл, К. Муздибаєв, В.Г. Сахарова, О.В. Чумакова та ін.). Це

викликано багатогранністю відповідальності та її тісним переплетінням з іншими психологічними поняттями. Актуальність дослідження відповідальності та чинників її формування зумовлена і суто практичними

позиціями, оскільки прийняття людиною на себе відповідальності є необхідною умовою для особистого зростання і самоактуалізації, а також є інструментом для ефективного управління власним життям.

Постановка завдання. Мета статті – проаналізувати поняття відповідальності та її структури. Дослідити прояв відповідальності у сучасній молоді та виявити чинники, які впливають на її формування.

Виклад основного матеріалу дослідження. У літературі відповідальність розглядається з різних позицій. Досить часто її розглядають в контексті вольових якостей, що проявляється у здійсненні контролю над діяльністю людини (Д.О. Леонтьєв, К. Муздибаєв та ін.). В.Г.Сахарова розглядає відповідальність як багатифункціональне поняття і зводить його до «готовності відповісти, дати відповідь, відізнатися», що передбачає усвідомлення себе автором подій власного життя: власних почуттів, рішень, вчинків. В своїх дослідженнях вчена пов'язує відповідальність з інтегральним поняттям «сам» і такими його похідними як «самостійність, самовизначення» [4, с. 193].

К. Муздибаєв визначає відповідальність, як властивість особистості, та виділяє такі її ознаки: точність, пунктуальність, дотримання чіткого виконання обов'язків та готовність відповідати за наслідки своїх дій. Водночас, вчений зазначає, що сукупність цих ознак не може реалізуватися успішно без наявності емоційних рис та вольових якостей [1, с. 25].

З позиції екзистенційного підходу відповідальність полягає у визнанні людиною авторства свого життя (Ж.-П. Сартр, І. Ялом). В. Франкл наголошує на тому, що відповідальність полягає у врахуванні всього спектру можливостей і усвідомленні, що реалізована буде тільки одна з них. Екзистенційна відповідальність, як здатність і готовність до відповідальної поведінки, реалізується тільки при наявності усвідомленого вибору. Для визнання людиною особистої відповідальності за свої дії мінімально необхідним є «погляд назад»: визнання себе автором і прийняття наслідків здійснених дій [6, с. 41].

У сучасній психології відповідальність розглядається також з позиції теорії локусу контролю. Так, зокрема, А.О. Реан, у своїх працях, вказує на наявність кореляції локусу контролю особистості (внутрішній локус, або інтернальність) з фактором соціальної зрілості та просоціальною поведінкою, а зовнішній локус, або екстернальність – з недостатньою соціальною зрілістю та асоціативною поведінкою. Вчений зазначає, що існує ряд причин, які формують зовнішній контроль та сприяють розвитку

девіантної поведінки. Одна з таких причин – потреба людини в повазі та визнанні. У прагненні зберегти самоповагу та стабільність за умови делінквентної поведінки, екстернальність може грати роль захисного механізму, який знімає з особистості відповідальність за невдачі, дозволяє їй адаптуватися до негативних оцінок і зберегти, в певній мірі, самоповагу [3, с. 7].

У вітчизняній психології та філософії під час дослідження відповідальності підкреслюється її багатогранність, та виділяються наступні компоненти: комунікативний, емоційний, вольовий та інтелектуальний. Досить актуальним залишається питання структури відповідальності. Так, В.Г. Сахарова запропонувала розглядати відповідальність з позиції 4-х компонентної структури:

- 1) суб'єкт відповідальності (хто відповідає);
- 2) об'єкт (за що відповідає);
- 3) інстанцію (перед ким відповідає);
- 4) санкцію (як відповідає, міра впливу або покарання) [4, с. 32].

У іншій площині є розгляд структури відповідальності з позиції екзистенційного підходу запропонований О.В. Чумаковою та С.П. Лук'яною [6, с. 38]. Перший компонент – усвідомлення відповідальності в перспективі – усвідомлення ситуації, бачення альтернатив та прогноз наслідків. Важлива реалістична оцінка особистістю можливостей ситуації, а також оцінка своїх можливостей відносно цієї ситуації. Другий компонент – усвідомлення відповідальності в актуальний час. Головний акцент в даній підструктурі робиться на усвідомлений вибір. Дослідниці розмежовують поняття «нав'язана відповідальність» та «особиста відповідальність». Нав'язана відповідальність – це відповідальність яка закріплена за людиною ззовні суспільними структурами, особиста відповідальність – це відповідальність, яку людина сама бере на себе в результаті усвідомлення здійсненого вибору [6, с. 38]. Третій компонент – усвідомлення відповідальності в ретроспективі. Даний компонент відображає необхідність визнання людиною авторства своїх дій і прийняття їх наслідків. Оскільки відмова у визнанні власного авторства є одним із способів уникнути особистої відповідальності, то його визнання є самоціллю, людина має усвідомлювати наслідки зробленого вибору та брати за нього відповідальність. Водночас, коли людина відмовляється визнавати власне авторство та приймати наслідки вибору, особиста відповідальність трансформується в особисту безвідповідальність. Отже, особиста відповідальність не реалізується, а нав'язана – не знімається [6, с. 40].

Досить актуальним залишається питання виділення чинників, які впливають на формування особистої відповідальності та сприятимуть становленню особистого зростання і самоактуалізації, ефективному керуванню власним життям. Відповідальність не дана людині від народження, вона формується в ситуаціях, які вимагають її прояву. Кожна конкретна діяльність висуває певні вимоги до прояву відповідальності, тому і формування цієї якості часто вивчається в певних сферах життєдіяльності людини.

У власному дослідженні О.В. Чумакова зазначає, що для формування відповідальності на перший план виходять такі навички, як здатність до аналізу альтернатив, прогнозування наслідків і здійснення на цій основі усвідомленого вибору. Лише поєднання цих складових, на думку авторки, є реальним інструментом в управлінні власним життям [6, с. 41].

Досить розповсюдженою є позиція вчених відносно важливості локусу контролю для формування відповідальності, саме через дослідження інтернальності-екстернальності і розглядають прояв відповідальності. В. Г. Сахарова в своїх працях доводить, що інтернальність, або внутрішній локус контролю, є важливим і невід'ємним фактором відповідальності, в основі якого лежить внутрішній тип атрибуції (Я є, Я причетний до подій свого життя, Я є їх причиною, Я це усвідомлюю і приймаю, Я здатний це контролювати і готовий відповідати за це). Водночас вчена наголошує, що не дивлячись на тісний зв'язок між відповідальністю та інтернальністю, вони не тотожні [5, с. 17].

У інших дослідженнях вчених зазначається, що інтернальність формується в процесі соціалізації та корелює з такими показниками, як комунікативність, вміння досягати цілі та впевненість в собі. Також існують дослідження, які вивчали взаємозв'язки прояву відповідальності та особистісних факторів, пов'язаних з нею. Виявлено, що емпатія, терпимість, мотивація досягнень, та адекватна самооцінка сприятливо впливають на розвиток та формування відповідальності.

З позиції форми контролю за діяльністю суб'єкта також розглядається прояв відповідальності. Дослідники зазначають важливість контролю та відводять йому завдання встановлювати межі відповідальності особистості. Міра ж відповідальності зумовлюється різноманітними факторами, об'єктивними та суб'єктивними умовами, що присутні в тому чи іншому виді діяльності.

Для дослідження відповідальності та особливостей особистості було використано: опитувальник багатомірно-функціональ-

ного аналізу відповідальності В. П. Прядеїна, шкала контролю за дією, розроблена Ю. Кулем та адаптована С. О. Шапкіним, методика діагностики емоційної зрілості О. Я. Чебикіна.

Опитувальник багатомірно-функціонального аналізу відповідальності В.П. Прядеїна [3, с. 30] дає можливість діагностувати відповідальність як системну якість, розглядати функціональну єдність мотиваційних, емоційних, когнітивних, динамічних, регуляторно-вольових та продуктивних складових. Мотиваційний компонент відповідальності розглядається з позиції соціоцентричності та егоцентричності; динамічний компонент діагностується по параметрах ергічності та аергічності; когнітивний компонент – з позиції усвідомленості та обізнаності; продуктивний (результативний) компонент розглядається в комунікативній та суб'єктивній сферах; регулятивно-вольовий компонент – з позиції інтернальності (активності) та екстернальності (пасивності). Також В.П. Прядеїн однією з основних властивостей особистості визначає її спрямованість, виділяє прагнення, та розглядає два його види: інструментально-стильове та змістовно-смісловне.

У дослідженні брали участь 59 магістрів різних напрямів навчання Житомирського державного університету імені Івана Франка. Дана вибірка обумовлена припущенням про наявність у цих респондентів проявів відповідальності на достатньому рівні, оскільки свідомий вибір фаху навчання, ретельне виконання своїх навчальних обов'язків сприятимуть формуванню відповідальності.

Аналіз прояву різних компонентів відповідальності (мотиваційний, емоційний, когнітивний, регуляційно-вольовий, динамічний, продуктивний), показав, що переважна більшість цих компонентів на високому рівні проявлялася лише у 17% досліджуваних. У переважної частини (74%) досліджуваних прояв складових відповідальності варіював від дуже високих балів по одним шкалам, до дуже низьких по іншим. У 9% досліджуваних – більшість показників на низькому рівні.

Аналіз первинних даних виявив деякі закономірності. Так складові: когнітивна усвідомленість, суб'єктна продуктивність, соціоцентрична мотивація у переважної більшості досліджуваних мали високий прояв. Водночас показники: труднощі, які пов'язані з оточенням та динамічна аергічність частіше мали низький прояв у досліджуваних. Ці дані частково були підтверджені на рівні середніх значень. Максимальний прояв компонентів стеничної емоційності

($x = 25,7$) та когнітивної усвідомленості ($x = 25,4$) вказує на глибоке, цілісне розуміння відповідальності та наявність позитивних емоцій під час виконання відповідальних справ. Найнижчий прояв таких показників, як когнітивна обізнаність ($x = 19,3$) та регуляторна екстернальність ($x = 19,3$) вказує на часткове розуміння досліджуваними суті відповідальності, прийняття залежності від інших людей, зовнішніх обставин, дотримання деяко пасивної позиції.

Розгляд статовоспецифічних особливостей відповідальності сучасної молоді, на рівні середніх значень, виявив такі особливості: прояв різних складових відповідальності у чоловіків вищий, ніж у жінок (див. рис. 1).

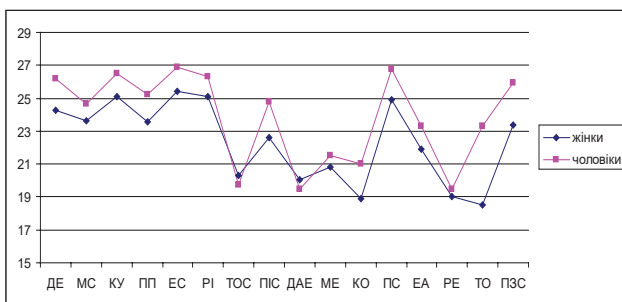

Рис. 1. Прояв компонентів відповідальності у чоловіків і жінок

(ДЕ – динамічність ергічна, МС – мотивація соціоцентрична, КУ – когнітивна усвідомленість, ПП – продуктивність предметна, ЕС – емоційність стенична, PI – регуляторна інтернальність, ТОС – труднощі особистісні, ПІС – прагнення інструментально-стильові, ДАЕ – динамічна аергічність, МЕ – мотивація егоцентрична, КО – когнітивна обізнаність, ПС – продуктивність суб'єктна, ЕА – емоційність астенична, РЕ – регуляторна екстернальність, ТО – труднощі операційні, ПЗС – прагнення змістово-сміслові).

Отже такі показники як: виконання складних і відповідальних завдань (ДЕ); розуміння суті відповідальності (КУ); прагнення займати лідируючу позицію; бути рішучим (ПІС); завершувати відповідальні справи, пов'язані з особистим благополуччям (ПС), мають вищий прояв у чоловіків. У жінок спостерігається більш високий прояв таких показників: труднощі особисті (ТОС), що проявляються в тривожності та невпевненості, поганому настрої та динамічна аергічність (ДАЕ), що проявляється в нерішучості, та відмові від реалізації складних та відповідальних завдань. Але варто зазначити, що ці компоненти відповідальності мають досить низький прояв, як у жінок, так і чоловіків. Можна припустити, що такі особистісні властивості як невпевненість, тривожність впливають на зниження прояву відповідальності не залежно від статі.

Подальше дослідження було спрямоване в площину кореляційного аналізу. Розгляд масиву взаємозв'язків був здійснений з двох позицій: внутрішні зв'язки між різними компонентами відповідальності, і виявлення взаємозв'язків складових відповідальності з різними особливостями особистості.

Проведений кореляційний аналіз показав наявність численних значущих взаємозв'язків між різними компонентами відповідальності, які умовно були поділені нами на два блоки за критерієм наявності чи відсутності взаємозв'язків між різними компонентами. Ці блоки відрізняються не лише наявністю значущих взаємозв'язків між собою, та відсутністю таких взаємозв'язків з показниками іншого блоку, а й змістовим аспектом. Так, до першого блоку ввійшли показники: динамічність ергічна, мотивація соціоцентрична, когнітивна усвідомленість, продуктивність предметна та суб'єктна, регуляторна інтернальність, емоційність стенична прагнення змістово-сміслові та інструментально-стильові (див. табл. 1).

Самостійність та ретельне виконання важких і відповідальних завдань, почуття обов'язку та бажання бути серед людей, орієнтація на результат, як в колективних, так і в особистих справах, прагнення, які характеризуються особистою енергійністю, рішучістю, добросовісність та обов'язковість, незалежність при виконанні відповідальних справ та позитивне налаштування – так можна характеризувати високо відповідальну особистість. Враховуючи чисельну кількість взаємозв'язків та високий рівень їх значущості між цими компонентами відповідальності, можна стверджувати, що розвиток та формування кожного з цих компонентів буде підвищувати рівень прояву відповідальності в цілому.

Другий блок об'єднав такі компоненти відповідальності: труднощі особистісні та операційні, мотивація егоцентрична, динамічна аергічність, регуляторна екстернальність, когнітивна обізнаність (див. табл. 2).

Поверхнєве розуміння відповідальності, нерішучість та необов'язковість людини, відмова від виконання важких завдань, невміння справитися з труднощами як особистого характеру, так і завдань, які залежать від зовнішніх показників, екстернальність (пасивність) та егоцентрична мотивація (бажання привернути увагу, отримати винагороду і уникнути покарання – таке стійке поєднання компонентів буде заважати, на нашу думку, прояву відповідальної поведінки і знижувати її.

Таблиця 1

Взаємозв'язок прояву компонентів відповідальності

Компоненти	ДЕ	МС	КУ	ПП	ЕС	РІ
МС	0,54**	1	-	-	-	-
КУ	0,35**	0,64**	1	-	-	-
ПП	0,53**	0,57**	0,55**	1	-	-
ЕС	0,48**	0,46**	0,32*	0,59**	1	-
РІ	0,65**	0,46**	0,38**	0,52**	0,35**	1
ПІС	0,51**	0,53**	0,48**	0,53**	0,41**	0,65**
ПС	0,33**	0,35**	0,34**	0,47**	0,29*	0,54**
ПЗС	0,52**	0,60**	0,50**	0,43**	0,42**	0,53**

Примітка: * ($p < 0,05$); ** ($p < 0,01$)

Таблиця 2

Взаємозв'язок прояву компонентів відповідальності:

Компоненти	ДЕ	МС	КУ	ПП	ЕС	РІ
МС	0,54**	1	-	-	-	-
КУ	0,35**	0,64**	1	-	-	-
ПП	0,53**	0,57**	0,55**	1	-	-
ЕС	0,48**	0,46**	0,32*	0,59**	1	-
РІ	0,65**	0,46**	0,38**	0,52**	0,35**	1
ПІС	0,51**	0,53**	0,48**	0,53**	0,41**	0,65**
ПС	0,33**	0,35**	0,34**	0,47**	0,29*	0,54**
ПЗС	0,52**	0,60**	0,50**	0,43**	0,42**	0,53**

Примітка: * ($p < 0,05$); ** ($p < 0,01$)

Цілісний розвиток особистості, зниження прояву будь-якого з компонентів цього блоку, усвідомлення суті відповідальності та її важливості буде корисним та сприятиме формуванню вищої особистісної відповідальності.

Дослідження взаємозв'язків компонентів відповідальності з особливостями особистості виявив певні тенденції. Найбільша кількість взаємозв'язків зосереджена навколо показника саморегуляції. Саморегуляція позитивно корелює з соціоцентричною мотивацією ($r = 30$; $p < 0,05$); змістовно-смісловими прагненнями ($r = 46$; $p < 0,01$); інструментально-стильовими прагненнями ($r = 34$; $p < 0,01$); регуляторною інтернальністю ($r = 25$; $p < 0,05$); суб'єктною продуктивністю ($r = 34$; $p < 0,01$); та негативно астенічною емоційністю ($r = -34$; $p < 0,01$), динамічною аергічністю ($r = -25$; $p < 0,05$). Виходячи з наведеного ми можемо стверджувати, що підвищення показника саморегуляції, навчання особистості засобам саморегуляції, приділення уваги розвитку цієї риси особистості буде сприяти формуванню особистісної відповідальності.

Наступна група позитивних взаємозв'язків була виявлена навколо показника «контроль за дією при плануванні». Він корелює з ергічною динамічністю ($r = 30$; $p < 0,05$); соціоцентричною мотивацією ($r = 26$; $p < 0,05$); регуляторною інтернальністю ($r = 40$; $p < 0,01$); інструментально-стильовими

прагненнями ($r = 43$; $p < 0,01$) та змістовно-смісловими ($r = 25$; $p < 0,05$). Можна зробити висновок, що для формування відповідальності особистості досить корисним і дієвим буде навчання молоді навичкам планування та оволодіння ними знаннями з тайм-менеджменту.

Навколо показника «контроль за дією при невдачі» також наявні значущі взаємозв'язки з деякими компонентами відповідальності. Так, контроль за дією при невдачі позитивно корелює з змістовно-смісловими ($r = 26$; $p < 0,05$) та інструментально-стильовими прагненнями ($r = 30$; $p < 0,05$) та негативно з особистісними труднощами ($r = -0,25$; $p < 0,5$) та астенічною емоційністю ($r = -25$; $p < 0,05$). Можна припустити, що людина, яка має стійку спрямованість особистості, вміє долати тривожність, невпевненість, здатна бути позитивною, більш конструктивно і продуктивно долати неуспіхи та невдачі. Також існує позитивний значущий взаємозв'язок між контролем за дією за умови невдачі та контролем за дією під час планування ($r = 40$; $p < 0,01$), що свідчить про важливість вміння контролювати свої дії, управляти собою.

Отримані нами значущі взаємозв'язки різних компонентів відповідальності з емпатією особистості підтверджують наявні в літературі дані.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Теоретичний аналіз пробле-

ми відповідальності показав, що її дослідження є актуальним і перспективним, адже особистісна відповідальність є необхідною умовою ефективного управління власним життям. Аналіз проведеного дослідження дозволив виявити такі чинники, які можуть сприяти формуванню відповідальності:

– розвиток таких складових відповідальності, як соціоцентрична мотивація, самостійність, інтернальність, когнітивний, результативний компоненти та спрямованість особистості сприятимуть підвищенню особистісної відповідальності;

– оволодіння навичками саморегуляції, вміннями планувати та озброєння знаннями з тайм-менеджменту;

– важливий момент у формуванні відповідальності – емоційна сфера: розвиток емпатії, прояв позитивних емоцій тощо.

Таким чином доходимо висновку, що розробка програми розвитку особистої відповідальності з урахуванням виявлених

особливостей є завданням для подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Муздыбаев К. Психология ответственности. Л., 1983. 240 с.
2. Прядеин В.П. Опросник многомерно-функционального анализа ответственности. Журнал практического психолога. 1997. № 5. С. 30–36.
3. Реан А.А. Проблемы и перспективы развития концепции локуса контроля личности. Психологический журнал. 1998. Т. 19. № 4. С. 3–11.
4. Сахарова В.Г. Психология ответственности и возможности ее исследования. Вестник гуманитарного института ДВГМА. № 2. Владивосток, 2001. С. 191–199.
5. Сахарова В.Г. Психология ответственности. Диагностика ответственности: Учебное пособие. Владивосток, ВГУЭС. 2003. 88 с.
6. Чумакова Е.В., Лукьянова С.П. Структура ответственности в контексте экзистенциального выбора личности. Вестник ЮУрГУ. 2009. № 18. С. 37–42.

УДК 159.922.1

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СЕНСОЖИТТЄВИХ ОРІЄНТАЦІЙ ЖІНОК З РІЗНИМИ ТИПАМИ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Царькова О.В., д. психол. н., доцент кафедри психології
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Заколотюк В.Г., студентка
Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної і мистецької освіти
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

У статті проаналізовано теоретичні аспекти сенсожиттєвих орієнтацій як психологічних категорій й розкрито поняття гендерної ідентичності. Простежено кореляційний зв'язок між особливостями сенсожиттєвих орієнтацій особистості й типом гендерної ідентичності жінки.

Ключові слова: сенсожиттєві орієнтації, гендерна ідентичність.

В статье проанализированы теоретические аспекты смысложизненных ориентаций личности как психологических категорий и раскрыто понятие гендерной идентичности. Прослежена корреляционная связь между особенностями смысложизненных ориентаций личности и типом гендерной идентичности женщины.

Ключевые слова: смысложизненные ориентации, гендерная идентичность.

Tsarkova O.V., Zakolotiuk V.H. PSYCHOLOGICAL FEATURES OF MEANINGFUL LIFE ORIENTATIONS OF WOMEN WITH VARIOUS TYPES OF GENDER IDENTITY

The article is an analysis of the theoretical aspects of meaningful life orientations as a psychological categories and reveals the concept of gender identity. The article has a data correlation between features meaningful life orientations and the type of female gender identity.

Key words: meaningful life orientations, gender identity.

Постановка проблеми. Особливості вияву сенсожиттєвих орієнтацій особистості є однією з провідних умов її пов-

ноцінного функціонування в суспільстві, однією з причин і наслідків її адаптації до навколишнього середовища. Феномен